

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrť leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Kako Slovenci skrbijo za nezavisnost v gmotnem oziru.

(Izviran dopis iz Ptujja.)

Zadnji čas začeli so Slovenci tudi na to misliti, kako bi se izvili rokam nemških denarjev v raznih nemških branilnicah, posojilnicah in v kasaš nesramnih oderuhov. Sprevideli so, da se to zgodi najlažje z združenimi močmi. Začeli so snovati posojilnice. Prva na Štajerskem bila je vrla posojilnica ljutomerska, druga šoštanjska, tretja slovenjgraška, četrta ormoška; peta je celjska in sedaj se namerava sestram pridružiti najmlajša ptujska, kakor sledeči dopis kaže. Zaradi velike važnosti in v spodbudo mariborskim in drugim Slovincem objavimo dopis na prvem mestu!

Na tihi pondeljek t. j. dne 4. meseca apr. imel bo okrajni zastop ptujski zopet skupščino, v kateri pride na dnevni red tudi točka o ustanovljenji okrajne branilnice. Da bodo se Bresnigovi privrženci temu za okraj kaj važnemu podjetju s vsemi štirami zoperstavljali, to vemo že zana-prej. Ali čvrsto se nadejamo, da dobi predlog večino; kajti v odboru glasovalo je 5 udov, namreč gg. načelnik Rajšp, podnačelnik dr. Gregorič, trgovci Jurca in Šostarič pa župnik Rajč za predlog; jedini dr. Bresnig bil je zoper njega, dr. Strafella pa ni bil navzoč. Oskrbnik ptujske grajščine g. Rajšp še ni leta dni načelnik okrajnega zastopa pa si je že zadobil in v polnej meri zaslužil dično ime „okrajni oča“. Velevažen svoj predlog podkrepil je rekoč: „za prvi početek položim jaz na to svrho 10.000 fl. iz svojega žepa, kaj pa še se pozneje more zgoditi, to bo se že videlo; toliko pač za početek.“ Da se je kaj takega ravnatelju in advokatu mestne branilnice nemilo v nos zakadilo, to ni čudo; kajti Zatoraj si tudi kaj prizadeva vse svoje vedno v polnem broji skupaj imeti in za stalno na svojo stran pridobiti moža, kojemu so žuli slovenskih kmetov do velikega premoženja pomogli. Pri glasovanji o rečenem predlogu bo se za vsakega končno in jasno

odločevalo, na čem smo ž njim; na dvema stolicama se ne more vedno sedeti. — Čvrsto se nadejamo, da takrat tudi naša „večina“ v polnem številu pride in složno glasuje. Naj se nikdor ne zanaša in ne misli: brez mene bo se tudi opravilo, saj veste, da je že večkrat eden edini glas o važnih rečeh odločil. Nikakor ni treba biti si v strahu: jaz se ne upam zategadelj za okrajno branilnico glasovati, kajti mesto me ima v rokah. Mestna branilnica je zdaj rada, če le ima denarje na zanesljivem izposojene, in kapitala ne bode lahko nikomur odpovedala; če pa bi kaj takega itak storila, saj potem imate kam se obrniti. Glasujte tedaj srčno za zavod, koji bo poedinim pa tudi celemu okraju na velik hasek. Ta dopis nemoremo dovršiti brez izklika: Bog nam poživi „okrajnega očeta“ še mnogaja leta!

Gospodarske stvari.

Urađnavanje gruntnege davka.

(Izv. dopis iz Ptujja. — Dalje.)

Dobro si poglednite izkaz čistega prihoda pa če se osvedočite, ka se Vam je v resnici previsoko naračunal, onda reklamirajte proti vcenitvi, k čemur je časa še do konca meseca maja. Vzrok previsoko naračunjenega prihoda pa je največkrat eden od sledečih ali pa več njih vkup. 1. Mogoče je, ka je komu kaka tuja parcela pripisana. Te nevolje rešiti se vendar ne bo pretežko. Motil pa bo se, kateri si morebiti misli: no, če bom od nje plačeval, bo zanaprej tudi moja lastnina. To bi bilo krivo! 2. Morebiti se je pri merjenji kaka pomota zgodila, ter se Vam je njiva, travnik, šuma ali vinograd znatno večji vknjižil, kakor jeste, pa bi zategadelj morali več plačevati. Tudi taka pomota dala bo se in sicer brez stroškov popraviti. 3. Dobro odprite oči pa pazite, kajti to se je bržčas pogostno zgodilo, če se Vam je kak del ograjene trate okoli hrama, v katerem se morebiti par posušenih jablan ali kake stare slive nahajajo, od

kojih pa malokedaj ali nikoli nikakega haska nimate, postavil v vrsto sadovnjakov. Sadovnjaki so v visokej tarifi, take dvorske ograje pa so dače proste. 4. Morebiti se je komu slabo zemljišče v previsoko tarifno vrsto porinolo pa bi njo rad znižal. Kako se pri takej okolnosti ponašati, to Vam je dobro razložil „Slov. Gospodar“ v svoji prilogi št. 41 na strani 159 in 160. Tam še je vrh tega razloženo, kako se da preceniti čisti dohodek. To pa bo lastnik zemljišč vsak sam tudi zmoget. Posebno dobro pregledniti pa si ti tudi število 40. Tam je pod naslovom: „Kako se gospodarjem vesti, da reklamacije ali ugovore zoper vceenitev svoje gruntne dače dobro opravijo“ prav na tenko razloženo, kaj vse je pri reklamaciji vedeti treba, čega se držati in kako postopati.

5. Tudi če Vam zemljišče ni v previsoko tarifo postavljeno in če je gledé velikosti in razvrstjenosti vse v redu, itak se pri izračunjenji čistega prihoda mogla kaka pogreška napraviti. Po sledečem navodu bo si tako pogreško lahko vsak sam popravil, kdor še množiti in deliti ni do čista pozabil. Če se vé, koliki je čisti prihod od edne johe, je za vsakega lahko zračunati si, koliki je po takem od dveh, treh štireh job. Ali kako onda, kedar gre na sežnje? Tudi to si zračunati ni pretežko. Pomnoži si broj čistega prihoda od johe, izražen v krajcarjih, z brojem sežnje; koliko to zadene, razdeli na 1600, kaj Ti po takem izide, je prihod od onih sežnje v krajcarjih. Na primer: Jakob ima njivo v „Oblotih“ 3 johe 480 sežnje veliko; postavljena mu je v drugi red ali „klaso“. V ljutomerskem cenilnem okraji preračunjen je čisti prihod od johe v drugi red uvrstene njive na 12 fl. 50 kr.; koliki je po takem čisti prihod od cele njive? Odgovor. Od treh job trikrat 12 fl. 50 kr., tedaj 37 fl. 50 kr. od 480 sežnje pa $1250 \text{ kr.} \times 480 = 600000 \text{ kr.}$; dalje $600.000 \text{ kr.} : 1600 = 375 \text{ kr.}$; tedaj vsega 37 fl. 50 kr. + 3 fl. 75 kr., to je 41 fl. 25 kr. Drugi primer: Andraševa njiva „Greblicja“ meri 1024 sežnje, je v tretjem redu, od kojega je čisti prihod 9 fl. 25 kr. od johe; koliki je od te njive čistega prihoda? Opet kakor zgoraj. $925 \text{ kr.} \times 1024 = 947.200 \text{ kr.}$; dalje $947.200 \text{ kr.} : 1600 = 592 \text{ kr.}$ Na 1024 sežnje veliko njivo v tretjem redu je čisti prihod v okrajuem glavarstvu ljutomerskem navržen na 5 fl. 92 kr. Po tem navodu ne bode Vam težko s pomočjo sledeče tablice veljavne za ljutomerski vceenilni okraj osvedočiti se, da-li Vam se čisti prihod od vseh poedinih zemljišč bez pogreška izračunil.

Razredi ali Klassen.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Njiva	15:50	12:50	9:25	6:25	4:75	3:50	2:50	—
Travniki	22:00	16:50	13:00	9:50	7:00	4:25	3:00	—
Sadovniki	19:50	14:50	11:00	—	—	—	—	—
Vinogradi	38:50	31:00	24:50	18:50	14:00	10:50	7:00	5:25
Pašniki	7:00	4:25	2:80	—	—	—	—	—
Lesovje	5:25	4:00	2:60	2:00	1:30	0:90	—	—

Živinska kupčija.

(Spisal A. Folakovski deželni, okrajni živinozdravnik.)

I. Kedar živino kupujemo, treba je močno paziti, da nas zvijačniki ne ukanijo. Vzlasti nam je opreznim biti, da bolene živali za zdravo ne kupimo. Pogosto je žival na videž zdrava na sejni. Ko jo pa domov priženemo, nam naglo zboli in konec vzame. Škoda je djana in se ne da popraviti, če si ne znamo hitro pomagati, ali če smo na sejni brez vsega pomisla in pogojev kupčijo završili. Odvrniti zamoremo škodo, ako vemo, kar § 925 občenega državlanskega zakonika zaukazuje. Navaja namreč več bolezni, za katere prodajalec več ali menje do posebič določenih dnij poroštvo prevzame ali dober stoji. Postava imenuje ove bolezni, ki storjeno kupčijo razdirajo in nastalo škodo na prodajalca zavračajo, nemški „Gewährsfehler“. Slovenci jih imenujejo zavarovane bolezni navadno pa „patentne tadel“, ker so s cesarskim patentom ali pismom bili proglašeni. Ako živinče na takšnem „patentnem tadelu“ zboli v določenem času, je kupčija razdrena in vsa škoda zadene prodajalca. To je velika dobrotja poštenim kupcem. Toda vedeti jim je treba, katere so one zavarovane bolezni in kako dolgo traja zavarovani rok. To je pa različno pri razni živini in boleznih.

A. Pri konjih je 8 zavarovanih bolezni ali „patentnih tadelov“, — troje jih je na 15 dnij, pet pa na 30 dnij. Zavarovane na 15 dnij so: 1. smrkelj (Rotzkrankheit), 2. kužna smolika (Verdächtige Dittse), 3. naduha (Dämpfigkeit); zavarovane na 30 dnij pa so 4. opornost ali „štatljivost“ (Stätigkeit), 5. črna slepota (Schwarzer Staar), 6. kožna črvivost (Hautwurm), 7. tiščavka ali „neumni kolar“ (Dummkoler) in 8. mesečno oko ali mesečnost (Mondblindheit). B. Pri goveji živini je samo pojatnica ali „francoz“ (Perlsucht, Franzosenkrankheit, Monatsreiterei, Stiersucht) zavarovana bolezen in sicer na 30 dnij. C. Pri ovcah zavarujejo 1. garje ali grinte (Räude, Krätze, Schäbe), 2. osepnice ali koze (Pocken ali Blattern) do 8 dnij po storjeni kupčiji, 3. metljaji na jetrih (Egelwürmer) pa in 4. metljaji na pljučih (Lungenwürmer) do 60 dnij. C. Pri svinjah je samo ena zavarovana bolezen, namreč: ikre ali pšenečljivost, po nekod pravijo tudi: šenki ali stroge (Finne). Ta bolezen zavaruje na 8 dnij.

Vrhu tega je še pomniti: da vsakojaka bolezen razdere kupčijo ali menjavo, ako kupec v 24 urah potem, ko je kupljeno živinče prevzel, zapazi, da je boleno ter to hitro naznani prejšnjemu gospodarju ali od gosposke potrjenemu živinozdravniku ali svojemu županu ali pa gosposkej samej. Če v 24 urah kupljena ali zamenjena žival tudi pogine, zadene vsa škoda prodajalca ali prejšnjega gospodarja, ker se smé misliti, da je živina uže pri njem zbolela. Le takrat, če prejšnji gospodar spriča, da je kupec kriv, da je živina zbolela ali poginola, zamore škodo zavaliti na kupca.

Kupčija gre nazaj, če je prodajalec vpričo dveh svedokov ali pismeno se zavezal, da stoji toliko in toliko dni dober pa je med tem žival res zbolela. Isto tako zgubi kupčija veljavo, če kupec dokaže, da je žival za polovico predrago plačal. Ker je iz navedenega jasno, da je tukaj jako važno poznati naštetih živinskih bolezni, zato jih bomo zaporedom razlagali. (Dalje prih.)

Sejmi na Koroškem. 27. marca Velikovec, 28. marca Ukve, Špital, Pliberk.

Dopisi.

Iz okolice ptujske. (Še nekaj o volitvi v okrajni zastop.) V prejšnjem „Gospodarji“ je dopisnik iz Ptuja pohvalil kmetske velikoposestnike, ki so pustili doma silno delo ter prišli k volitvi in so tako složno glasovali, kakor je to le pri politično visoko izobraženih možeh v navadi. Zares so ti moške popolno hvalo zaslužili. Slaba hvala pa gre tistim, ki niso primorani svojih velikih posestev z lastno roko orati in kopati pa se njim itak ni račilo priti. Eden se je, ne vem kam, odpeljal, eden pa si je pre izkaznico nekam založil, druga pa mu ni skoz okno priletela; eden pa namerava, kakor se čuje, naravnoč k protivnikom pristopiti, če mu zanaprej ne bode več mogoče iz okrajne blagajnice žepov si polniti itd. Na vse veke bodo pač resnične ostale besede našega Gospoda: Jaz sem si kupil njivo; jaz pa pet parov juncev; jaz pa sem si ženo vzel in zato ne morem priti.

Iz Šmartna pri Slov. Gradci. (Tožba.) Tisti g. J. Schw....., kateri je v tednico zapisoval o „domačih buteljnih“ (glej dopis iz Šmartna pri Slovenjgradci „Slov. Gospodar“ šte. 6), toži zdaj zavoljo razžaljene časti. Kar njega čast zadeva, mu iz srca privošimo; vendar ko mu bode po tožbi čast zopet povrnjena, (kar se bo gotovo zgodilo — ker resnico prej omenjenega dopisa („Sl. G.“ šte. 6.) želi, zamore in tudi hoče mnogo prič popolnem dokazati) bomo ob priliki „Sl. G.“ poročali še tisto, kar smo dozdej opustili. Toda uže za naprej se mu bo vse s pričami potrdilo, da mu ne bode več treba delati se razžaljenega, kakor da bi mu kdo drug čast skazil, a ne sam. Črevljar naj ostane pri svojem kopitu; komur manjka vseh zmožnostij za odrejo otrok, ta naj to prepušča drugim! Več faranov.

Iz Središča. (Sejem.) Naš trg je na meji Magjarske in Horvaške ter za sejme jako pripraven kraj. Prejšnji sejmi so bili tudi jako obiskovani, le kakih 10 let sem so skoraj popolnoma propadli. Naš občinski zastop pa je spoznal potrebo sejmov in vse žile napel nje zopet povzdignoti. Zategadelj je predstavil sejem na ugodniše dneve in za vse sejme, ki bodo to leto, oprostil trgovce ž živino in tudi kramarje vsakšne mestnine. Razven tega dobi vsak, ki prižene živinče na sejem, $\frac{1}{2}$ litra

dobrega vina brezplačno. Bil je toraj zadnji sejem dne 17. marca prav obiskan. Prignalo se je dosta živine, pa tudi kupcev ni manjkalo. Prišli so celo iz Lipnice in Zalovarske županije na Ogerskem. Precej živine se je prav dobro prodalo. Kakor zadovoljnost kupcev in prodajalcev kaže, bode prihodnji sejem na den sv. Pankracija, t. j. v četrtek 12. maja zopet prav dobro okiskan, ker bodo tudi takrat pogoji zadnjega sejma veljali. Hvala gre občinskemu zastopu in vsem tistim tržanom, ki so se za povzdigo naših sejmov trudili in mnogo žrtvovali. Naj le sloga vlada povsod, ker sloga jači, nesloga tlači.

Od Malenedelje. (Vreme — šolske sitnobe.) Mrzel sever je prenehal, kateri je bil jako razhladil svet. Ljudje so začeli opravljati gorička dela kakor rez in grobanje. Ako bode ugodno vreme, bodo začeli tudi kopati. Gorice so jako jako pomrznjene tako, da se niti za drugo leto ni nadejati posebne bratve. — Reklamacije za dačo se delajo povsod marljivo naprej. Marsikdo se je začudil, ko je videl pri županu svoj „izpis“ za reklamacijo, kolikor mu grunt dobička nese razven vseh potroškov, a še mora češče, posebno proti sprotoletju, kupiti kruha! — No, če bi kde tistim „šulverejnarjem“ zmajnkalo kakšnega „obmana“ ali pa „agenta“, mi Malenedeljčani imamo enega takšnega, ki bi za toti posel prav sposoben bil, a mi bi se ga srca radi iznebili. Noge ima dobre, tudi jezika se mu ne vnoža. S kraja je še delal precej „kšefte“ zdaj pa je uže celo na kant pri našem sl. občinstvu. Govori se, da bodo pre Radoslavci morali v svojej občini še eno šolo „povati“. No zakaj smo si pa farani s krvavimi žuli morali skupno šolo zidati! Ali bi ne imela še tista šola, ki bi se pre v Radoslavcih „povala“, prostora v novo sezidani šoli, v tistih izbah, kjer se hrani tista stara „ropotija“; in koliko nese to kr. šolskemu svetu dobička? To bi nam bilo ljubo razjasnenja. Radoslavski.

Iz Krškega na Kranjskem. (Poziv slovenskim gg. učiteljem, pripravnikom in šolskim prijateljem!) Odkar se uče naši otroci slovensko čitati, odkar se rabi slovenski abecednik v naših začetnih šolah, pogrešamo vsi učitelji in odgojitelji te nežne mladine slovenskega navoda za poučevanje na najnižjej stopinje narodne šole. Posebno pa primanjkuje take knjige mladim nastoplim učiteljskim močem in zlasti še pripravnikom, katerih velika naloga je ravno v tem, da se urijo v navodu, kako jim bode postopati s prvenci ljudske šole. V nemškem jeziku ima učitelj na razpolaganje več navodov te vrste, naj imenujem samo Hermanovo „Unterklasse“ in Saatzerjev: „Das erste Schuljahr.“ V slovensčini smo še vedno brez te tako potrebne pomožne knjige, da si bi bila uže zdavna mnogim učiteljem in pripravnikom dobro služila in dasiravno se je o tej stroki po šolskih listih vže veliko pisalo. Ker se je nadejati, da bode po učiteljskih kmalu dovoljeno tudi s pomočjo